

Sykehuset Innlandet HF

HELSE SØR-ØST

Seksualitet og funksjonsnedsettelse – Hvordan er situasjonen i norske habiliteringstjenester?

En replikasjon av Berg gårds undersøkelse fra 1996, og Fjeld og Barstad sin undersøkelse fra 2003

Jørn Isaksen og Hedda Lervold

Formålet med arbeidet var å undersøke om det har skjedd endringer i hvordan Habiliteringstjenestene i Norge forholder seg til temaet funksjonsnedsettelse, utviklingshemming, samliv og seksualitet, i tillegg ønsket vi å se på hvilke endringer som har funnet sted sammenlignet med tidligere undersøkelser fra 1996 og 2003.

Bakgrunn

- Svarprosent 83%

Berg Gård 1996, primærgruppe var mennesker med Cerebral Parese. Gjennomførte del 1 – Fysisk funksjonsnedsettelse og seksualitet

- Fjeld og Barstad 2001/03 gjennomførte på oppdrag fra NFSS, gjennomførte del 1 og utarbeidet tilleggsdel 2 – Psykisk utviklingshemmede og seksualitet
- Lervold og Isaksen ble oppfordret av nettverket, gjennomført del 1 og del 2
- Styret i NFSS lagt til 4 nye spørsmål
- Innhenting av data

- Noe uklart hva som legges i begrepet henvendelser, slik at vi har valgt å bruke henvendelser og definert dette;

Henvendelser innebærer uformelle henvendelser pr telefon, pr mail eller i personmøter og formelle henvisninger

- Begrepet klienter er byttet ut med pasienter jf. pasientrettighetsloven
-
- Benyttet samme spørsmålsformulering og svaralternativ

Ønsker du å delta, behov for å delta på kurs

Spørsmål fra del 2 som ikke er tatt med i replikasjon for 2018

Henvendelser Del 1, Fysisk funksjonsnedsettelse og seksualitet

- Økning i antall henvendelser fra førstelinjen, andelen som mottar «to til fem henvendelser pr år» øker mest både hos barn og voksen
- Økning i henvendelser fra pasient sammenlignet med 1996 og 2003
- Henvendelser fra pårørende viser en **lav** nedadgående trend både hos barn og voksen for antall som svarer nei

Henvendelser del 2, psykisk utviklingshemming og seksualitet

- Andelen henvendelser fra førstelinjen «ja, minst 6 ganger» på voksenhabilitering har økt med 10% fra 2003, mens for barnehabilitering har henvendelser «ja, minst 6 ganger» økt med 390 %
- Andelen i voksenhabilitering som svarer nei til henvendelser i 2003 er lavere enn i 2018, for barnehabilitering har andelen som mottar henvendelser økt kraftig fra 2003
- Økende andel voksenhabiliteringstjenester som IKKE mottar henvendelser fra pårørende, mens for barnehabilitering så vises det en økning i antall henvendelser

- Nedgang i antall henvendelser fra pårørende for voksenhabilitering har antageligvis en sammenheng med at det er unaturlig at pårørende henviser etter 18 år
- Økning i antall henvendelser fra førstelinjen har antageligvis en sammenheng med at førstelinjen tar spørsmål knyttet til seksualitet mer på alvor, samt at det er de som står tettere på pasienten i hverdagen
- Økning i henvendelser fra pasienter kan handle om at pasienten må samtykke til henvisning og/ eller at de selv (del 1) tar kontakt når de har behov for veiledning

Kompetanse

Flere fra voksenhabilitering mener at de ikke ville fått flere henvendelser selv om kompetansen ble mer kjent, dette ses i både del 1 og del 2.

Hos barnehabilitering mener de at de ville fått flere henvendelser dersom kompetansen var mer kjent (58,5% økning) i del 1. For barnehabilitering i del 2, så er rapporteringen lik som i 2003, ca 60% mener de ville fått flere henvendelser

Tilstrekkelig kunnskap

Del 1

- Økende andel innenfor voksenhabilitering mener at de har bra kompetanse på området
- For barnehabilitering rapporteres det lik andel hvor de mangler eller ikke har god nok kompetanse, ingen svarer bra

Del 2

- Økning for både barn og voksen at de har bra kompetanse.
Økende andel for barnehabilitering som mener de har bra kompetanse i 2018 sammenlignet med 2003

Ressurspersoner i helseforetaket

- Alle respondenter for voksenhabilitering i del 1 og del 2 svarer at det finnes ressurspersoner
- Økende andel for barnehabilitering i del 1 som er bevisst på at det finnes ressurspersoner
- For barnehabilitering i del 2 så er det økning fra 40% til 75% som har kjennskap til om det finnes ressurspersoner

Ønsker dere å delta på kurs/ opplæring

Del 1

- Tallene fra 2003 til 2018 er ganske likt, ca 80% mener at det fortsatt er ønske om kurs/ opplæring

Del 2

- Tallene fra 2003 til 2018 er ganske likt, ca 70 – 75% ønsker kurs/opplæring. Noe høyere prosent på barnehabilitering enn voksenhabilitering

Tilleggsspørsmål fra styret i NFSS

Kjennskap til prioriteringsveilederen

- Alle barnehabiliteringstjenester har kjennskap og nesten alle i voksenhabilitering i del 1 har kjennskap, i del 2 er det motsatt
- Kan være en sammenheng for økning i antall henvendelser fra 1996 og frem til i dag

Hva gjøres på din arbeidsplass for å gjøre prioriteringsveilederen kjent

- De fleste respondentene for barne- og voksenhabilitering svarer at de informerer ved behov, via møter/ veiledning
- Kan være en årsak til økte henvendelser sammenlignet med tidligere studier

Saker som omhandler vold i nære relasjoner, hva gjøres på din arbeidsplass

- For voksenhabilitering i del 1 og del 2 så er svarene de samme; det varierer fra å **gjøre svært lite** og at det er opptil hver enkelt saksbehandler, til at det er **høyt prioritert** med rask saksgang, kontakter politiet, tilbys veiledning. I del 2 så legges det til samarbeid med relevante instanser, samtale med psykolog
- For barnehabilitering i del 1 og del 2 så er svarene de samme; meldes til barnevernet med bruk av meldeplikt, tema med foreldre i første møte og har undervisning. I del 2 så legges det til at det henvises til ressursperson og forholder seg til hva som er anbefalt

Hva gjør dere for å styrke foreldrekompetansen?

Del 1

- Sammenlignes svar for barn og voksen, så ser det ut til at **voksenhabilitering bidrar i større grad** med å styrke kompetansen til foreldre, men for både barn og voksen **varierer** det fra å ikke hatt slike saker til å bistå med veiledning, kurs, opplæring

Del 2 – har en litt annen spørsmålsformulering, slik at den kan tolkes

- For både barn og voksen er det ulikt hvordan dette håndteres, for barnehabilitering så varierer det fra uaktuelt til å tilby diverse kurs, veiledning. For voksenhabilitering så varierer det fra gjør foreløpig lite og at det er opp til enkelte til at det tilbys kurs, samarbeid med foreldre og veiledning til pasient

Resultat

- *For både personer med fysisk funksjonsnedsettelse og utviklingshemming så ses det en økning i antall henvendelser fra 1.linjen nå sammenlignet med tidligere studier*
- *Man ser også en nedgang i antall henvendelser fra pårørende som henvender seg for personer med utviklingshemming over 18 år*
- *For både barne- og voksenhabiliteringstjenestene så rapporters det at de har kjennskap til prioriteringsveilederen*

- *Nesten alle respondentene svarer at de ønsker kompetanseheving på temaet seksualitet innfor begge målgrupper og at Nettverk; Funksjonshemmede, Seksualitet og Samliv (NFSS) er ett viktig nettverk for kompetansebygging*
- *Flere av respondentene har innhentet kompetanse ved videreutdanning ved OsloMet*
- *Ser ut til at innhold i henvendelser er mer sammensatt og utfordrende. Antageligvis har dette en sammenheng med prioriteringsveilederen – omfattende vansker, men det kan også tenkes at det er mer kompetanse i kommunene*

- Det er grunnlag for å si at Habiliteringstjenestene både for voksen og barn har økt sin kunnskap om funksjonshemming og seksualitet i perioden 1996-2001, 2001-2018
- Største andelen henvendelser omhandler mennesker med psykisk utviklingshemming, kan være at utviklingshemmede tradisjonelt er oppfattet som primærgruppen for habilitering.

Veien videre

- Selv om kunnskapen om tema har utviklet seg i riktig retning, så er det fortsatt ønske (behov) for kurs/opplæring
- Desto mer komplekse henvendelsene er jo større behov er det for å øke egen kompetanse
- Ingen i barnehabilitering svarer at de har sexolog, begrenset antall voksenhabilitering svarer at de har sexolog. Det bør jobbes med å utdanne flere fagpersoner med spesifikk kompetanse

- Økende andel henvendelser fra førstelinjen, pasienter og pårørende kan ha en sammenheng med at de vet hvor de skal henvende seg, ivareta og utvikle dette videre
- Nettverket bør ta tak i seksualitet og fysisk funksjonsnedsettelse ved å gjøre kompetansen innenfor dette området mer kjent
- Wenche og Bernt skrev at de håper det utvikles materiell og lærebøker
- NFSS har tatt initiativ til å utarbeide en strategiplan for å sikre videre progresjon og tiltak

- Takk for oss 😊

Hedda.Lervold@sykehuset-innlandet.no

Joisaksen@gmail.com